

Johannes Netzer: *Das pädagogische Problem der Überparteilichkeit.* (Göttinger Studien zur Pädagogik. 25. Heft.) Langensalza, 1933. (8-r., 106 l.)

Hármas utat jelöl meg Netzer, hogy részleges szűkkeblűségből egyetemes jellegű pártonfölüliségre emelkedhessünk. Az egyik út az az irány, mely a felekezeti elzárkózottságon az alaptételekben meggyezést kereső, általános keresztényi hitvallás révén győzedelmeskedik; a másik út pedig a politikai pártokra szakadás veszélyét igyekszik a nemzeti egység fogalmával áthidalni.

Ez a két út azonban nemcsak logikai követelmény, hanem történelmi szükségszerűség is. A felekezeti partikulárizmus leküzdése a fölvilágosodásnak egyik égető, megoldást kívánó kérdése; a politikai pártharcok fölé való emelkedés a XIX. században, a szabadságharcok és reakciók, valamint a szocialisztikus világnézet megerősödésének idején válik mindjobban érzett szükségletté.

A fölvilágosodás korában a politikai, tudniillik a felekezeti békét rendeleti úton szabályozó törekvés és az elméleti, tudniillik az észszerű, a felekezeti dogmákat egyszerűsítő vallásegységesítés mellett már Comeniusszal megindul a praktikus, a nevelés útján hatni akaró kibékítő törekvés, melynek alapja az a meggyőződés, hogy a keresztény vallási élet nem annyira elméleti hittételek elfogadásából, mint inkább a keresztény erények gyakorlásából áll. Az iskolától ez az irány — főleg a filantropisták irataiban — a felekezeti színezettől mentes vallási alaptételek megismertetését és a vallásos élet gyakorlását kívánja. A fölvilágosodás korának egységre való törekvése ily módon a vallási türelmesség eszméjében kristályosodik ki.

A nemzeti egységet mint pártonfölüli álláspontot Diesterweg vezette be a nevelői gondolkozásba. Értelmezése szerint a nemzet az egyes ember számára sorsszerűen adatott legtagabbkörű közösségi forma és mint ilyen, a pártonfölüliséget szolgáló nevelésnek vezető gondolata. A megvalósítás útja az egységes állami népiskola. A század késői éveiben a szocialisztikus gondolatvilág terjedésével kapcsolatos iskolán kívüli népművelés más előzményekből indul ugyan ki, de ugyancsak azon a gondolatmeneten alapul, hogy egységes tudásanyag segítségével hidaljuk át a nemzet különböző rétegei között fennálló szakadékokat.

Ez az irány azonban, mely a nagyobb egységet látva, a nevelésnek politikai semlegességét követelte, igen nehéz kérdés elé állította a nevelőt. Legproblemátikusabb közöttük az, hogy az egységes állami iskola lehet-e hordozója ennek a pártonfölüli egységet szolgáló nevelésnek. Az állam ugyanis — jöllehet a vallásos és a tudományos életet szabadon hagyja — a politikai életre való nevelésben szükségképpen határozott irányt követ, ez pedig nem maradhat hatás nélkül a vallási dolgokban való döntésre sem, tehát végeredményben az állam által biztosítható semleges nevelés is a világnézetet formálja.

De Netzer a vallási türelmességen és a politikai semlegességen kívül a párton fölül helyezkedésnek harmadik módját is megjelöli. Ez a megoldás azonban egészen más síkba esik. Itt nem a tanulmányi anyag segítségével vagy állami szervezet útján keresik az egyetemességre való törekvés megvalósítását, hanem maga a nevelői eljárás biztosítja az egyes embernek az adott szűk kere-

tek fölé való emelkedését. Ebben a törekvésben alkalmassá kell tennünk az egyént arra, hogy egyrészt szempontjai segítségével egyetemes emberi síkba tudjon emelkedni, másrészt pedig, hogy az egyetemes humánumot szolgáló törekvéseit adott történelmi keretek között igyekezzék megvalósítani. Ez, a humanitást központi fogalommal és vezető gondolatává emelő irány tehát főként nevelői jellegű, mert célját tisztán az ember lelkületében végbemenő változás útján akarja elérni.

Történelmileg Pestalozzi indítja meg az ezirányú nevelői törekvést és Schleiermacherben csúcsosodik ki annak tudata, hogy az ember lelki életének alapja az a feszültségi viszony, mely az önmaga törvényei szerint való élés és az önmagát megérteni törekvő fölülemelkedés lelki állapota között fönáll.

Megtörtént tehát az a döntő lépés, hogy a semlegességben: a párton fölüli állásban nem a hitvallás tartalmát igyekezzünk befolyásolni, hanem fölismertük, hogy a nevelői hatás talaja a lelkület, a benső emberi magatartás alakítása, amelyből a hitvallás ténye fakad. Így lett a semleges nevelés kérdése erkölcsi föladattá, mely a nevelés szellemén át valósul meg. Sajátos terepe ennek a nevelői munkának nem a tudásanyag közlése (annál is inkább, mert ennek kiválasztása sohasem lehet független a világnézeti állásfoglalástól), hanem az emberi szellemi életnek az a része, amely minden történelmi határoeltságtól mentes, amely a szellemi közösségbe való kapcsolódás előtt megvan.

Netzer könyvében a világos fölépítés fonala a kidolgozás, főleg a történelmi ismertető részek nehézkes voltánál fogva — sajnos — gyakran el-elűnik. De a fáradságos olvasást bőven megjutalmazza az, hogy kibontakozik előttünk ez a veszélyekkel szembeszálló nevelői lelkület, melynél fogva a szerző megalkuvást nem ismerve meri vallani ma és ott az egyetemes szempontok kötelező voltát.

Májer Erzsébet.

VEGYES.

A Magyar Gyermektanulmányi Társaság az 1933—34. iskolai évben előadásokat rendez a 10—14 éves gyermek fejlődéséről és neveléséről a következő tárgysor szerint: November 10. *Weszely Ödön*: A gyermektanulmányozás továbbfejlesztéséről. *Tuszkai Ödön*: A kezdeti serdülés orvosi és pedagógiai szempontból. — November 24. *Kempelen Attila*: A serdülés kezdetén fellépő kedélyhullámzások. *Dienes Valéria*: A mozdulatművészeti képzés pedagógiai értéke (bemutatással). — December 15. *H. Révész Margit*: A serdülés kezdetén levő leányok orvosi-életkani szempontból. *Bély Miklós*: A serdülő kor testnevelési problémái az iskolában. — Január 12. *Schnell János*: A lelki higiéné. *Bognár Cecília*: Gyermektípusok. — Január 26. *Buday László*: Az alkattan eredményei a fejlődés elvének szemszögéből. *Szentpáli Olga*: A mozgástechnikától a művészi táncjátékig (bemutatással). — Február 9. *Cser János*: Újabb értelmességi vizsgálatok a 10—14 éves korban. *Blaskovits Edit*: A képzelet szerepe az irodalom- és történelemtanításban. — Február 23. *Hamvai Vilmos*: A figyelem jellemző vonásai a 10—14 éves korban. *Kremsier Irma*: A beszéd fejlettsége. A szóbeli és írásbeli kifejezőképesség fejlesztése. — Március 9. *Vértés O. József*: